

Kv Paradis 37

RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2020
Adam Hultberg & Imelda Bakunic Fridén

Titel: Kv Paradis 37

Författare: Adam Hultberg & Imelda Bakunic Fridén

Kulturmiljörapport: 2021:33

Omslagsbild: De tre sammanbyggda fastigheterna som idag utgör Paradis 37, sett från sydväst.
Foto Herman Bengtsson, år 1977. Kulturen LB-arkiv.

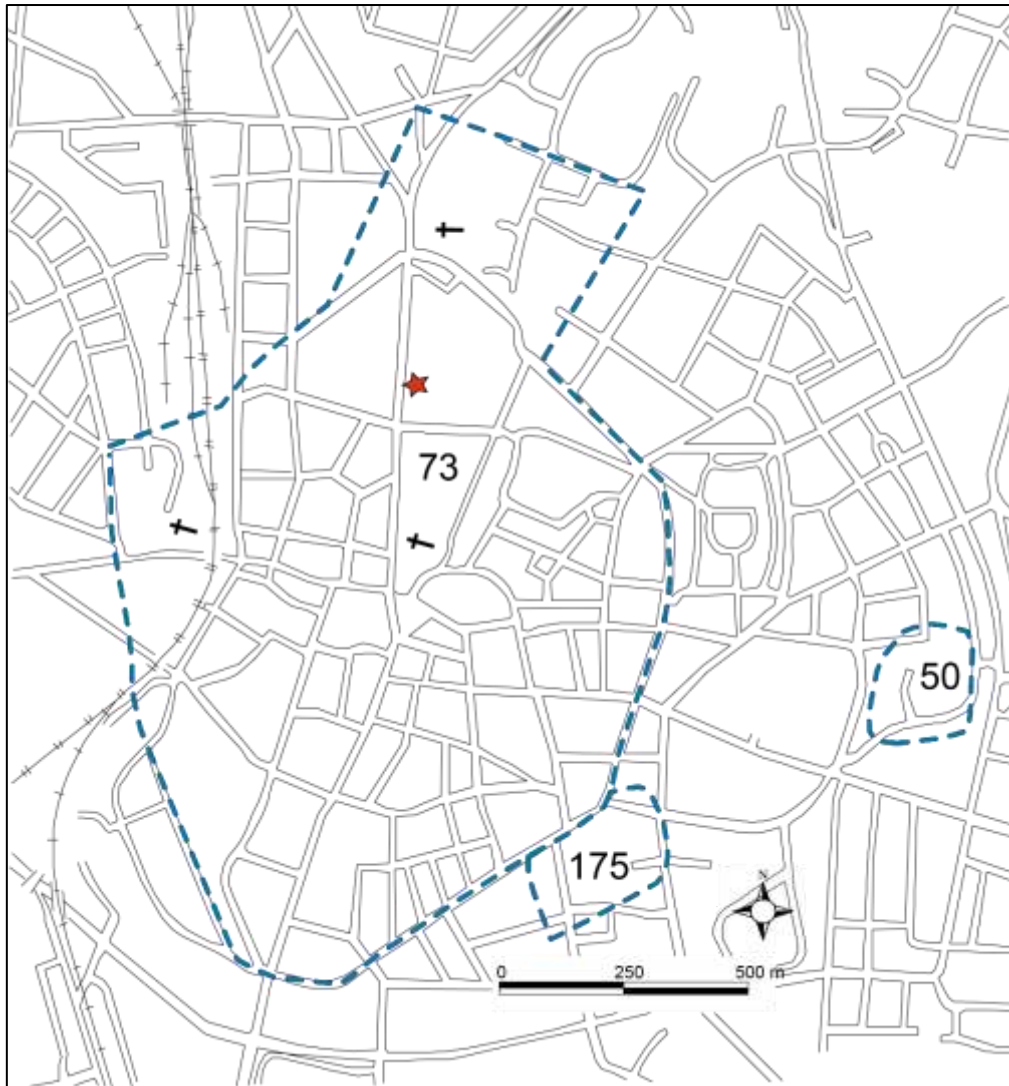
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehåll

Sammanfattning	1
Inledning.....	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat.....	6
Schakt 1.....	6
Schakt 2.....	7
Schakt 3.....	7
Schakt 4.....	8
Kulturlagerstatus	10
Förslag på fortsatta åtgärder	10
Administrativa och tekniska uppgifter.....	10
Referenser.....	11
Bilagor	11
Bilaga 1. Sektionsritningar	12
Schakt 2, Sektion 1.....	12
Schakt 1, Sektion 2.....	13
Schakt 4, Sektion 3.....	14
Schakt 4, sektion 4	16
Bilaga 2. Fyndlista KM 98168:1-2.....	17
Bilaga 3. Makroskopisk analys	18

Sammanfattning

- En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts på fastigheten Paradis 37, i Lunds medeltids stadskärna. Arbetet har utförts av Kulturens arkeolog i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Dnr 431-677-2020, Kulturens projektnummer A_2020_0045), samt inkommen komplettering, daterad 2020-10-04.
- Totalt upptogs fyra schakt, i tre av vilka det kunde dokumenteras välbevarade, äldre kulturlager, med sannolik datering till medeltid och tidigmodern tid. På två platser där äldre brunnar togs bort kunde morännivån anas på ett djup av 1,80 m respektive 1,90 m under dagens marknivå.
- De intakta äldre kulturlager som kunde dokumenteras var två nivåer av äldre stenläggningar samt tjocka lager med träkol och slagg, indikativt av smidesverksamhet eller järnbearbetning. I ett av schakten kunde en äldre byggnad dokumenteras i minst två faser. Byggnadens äldsta skede bestod av en bevarad syllstock i schaktväggen. Förekomsten av bevarat trä samt gödsellager med högt organiskt innehåll tyder på väldigt goda bevaringsförhållanden för organiska material.
- Trots den höga bevaringsgraden påträffades väldigt få fynd, sannolikt som ett resultat av att de bevarade kulturlagren endast kunde dokumenteras i sektion. Fyndmaterialet bestod av några skärvor keramik av typen svartgods, samt ett metallföremål, sannolikt ett knivblad.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts på fastigheten Paradis 37, i Lunds medeltida stadskärna (figur 1). Undersökningen genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut Lst. Dnr 431-677-2020, Kulturens projektnummer A_2020_0045), samt ett kompletterande beslut, daterad 2020-10-04.

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Paradis är beläget i den nordligaste delen av Lunds medeltida stadsområde. I modern tid begränsas kvarteret åt norr av Norra Vallgatan och Allhelgona kyrkogata, åt öster av Sandgatan, i söder av Paradisgatan samt åt väster av Bredgatan. Tidigare utgjordes begränsningen åt norr av stadens vall och vallgrav. Under medeltiden och fram till och med år 1678 var kvarteret delat på ungefär hälften av en i nordsydlig riktning löpande gatusträckning, känd under namnen Lysesträtet. Gatan antas ha utgått från en öppning i muren till ärkebiskopens residens i Lundagård, vidare över kvarteret Paradis, för att slutligen leda upp till Allhelgonaklostret. Det äldsta skriftliga belägget för gatan härrör från år 1350 (Andrén 1984:68). Ett parti av gatan är arkeologiskt dokumenterat vid en grävning för Byrålogen år 1981-82 (Gardelin 2007). Bredgatan som löper väster om kvarteret omtalas som *Lata platea*, breda gatan, år 1288 (Andrén 1984:11). Den västra delen av kvarteret har behållit den senmedeltida tomtstrukturen tämligen oförändrad in i nutid.

Arkeologiskt är endast mindre ytor i kvarteret undersökta, men under senare delen av 1500-talet verkar flertalet tomter ut mot Bredgatan ha varit bebyggda. Större delen av bebyggelsen brändes år 1678 då Kristian V, vid sitt återtag från Kristianstad, lät bränna Lund. Tomterna var emellertid inom ett par decennier bebyggda igen (Bevaringskommittén 1983:102). Det fanns år 1784 en obruten husrad längs Bredgatan, vars invånare huvudsakligen bestod av hantverkare, bland annat bryggare, handskmakare, guldsmeder, men även handelsmän. Tomtstrukturen är ålderdomlig, med smala, djupa tomter som utgår från Bredgatan i väster. Stora delar av bebyggelsen längs Bredgatan har en ålderdomlig karaktär och härrör från 1700–1800-talet. Gårdarna är belägna tätt utmed gatan, många med en körport in till gårdsplanen. En del tomtsammanlagningar har gjorts i sen tid, vilket har reducerat antalet fastigheter något och en del tomter har kortats av i öster, men i huvudsak har det ursprungliga bebyggelsemönstret bibehållits.

Fastigheten nummer 37 är en sammanslagning av flera tomter. Under 1800-talet bestod fastigheten av tre separata tomter som sedan slagits samman till en stor. Bebyggelsen har således uppförts i olika etapper och först år 1900 har de fått en enhetlig fasad mot Bredgatan. Enligt den äldre numreringen har tomterna haft nummer 15, 16, och 17. De nu företagna schakten har framförallt legat inom den historiska tomt nummer 15, samt delvis tomt nummer 16. På 1870-talet startades här en handskfabrik, som var verksam på gården in på 1920-talet (Bevaringskommittén 1983:103). Handskfabriken startades av Hugo Nordström och utvidgades under 1900-talets början av sonen Valfrid Nordström. Verkstadslokalerna var inrymda i gårdshusets bottenvåning (Bevaringskommittén 1983:105).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett stort antal arkeologiska observationer har gjorts i skilda delar av kvarteret Paradis. På grund av kvarterets storlek presenteras endast ett urval av de undersökningar som genomförts, framförallt i kvarterets västra och södra delar, längs med Bredgatan.

Tidigare undersökningar har gjorts på den fastighet som idag har nummer 61 i samband med att fastigheten bebyggdes och styckades av från de östra delarna av fastigheterna nummer 37 och 38.

År 2011 genomfördes en arkeologisk förundersökning vid vilken det dokumenterade en större nedgrävning i moränen, tolkad som en möjlig damm. Bebyggelselämningar i form av lergolv och en kallmurad tegelmur dokumenterades på ett djup av 0,90 m. Spår av hantverk i form av sågat ben och slagg påträffades (Ericsson 2012a). I samband med nybyggnationen genomfördes också en geoteknisk undersökning, år 2012. Inom den geotekniska undersökningen togs tre prover, vilka påvisade bevarade kulturlager ner till ett djup av mellan 3,80 och 4,10 m (Ericsson 2012b). År 2013 genomfördes en alternativ grundläggning på fastighet nummer 61, samt schaktning för ledningsdragningar inom fastighet nummer 37. I ledningsschakten dokumenterades en välbevarad kulturlagersekvens ner till ett djup av drygt 1 m (Ericsson & Kronroth 2014).

På grannfastigheten i söder gjordes en schaktningsövervakning år 2012. Här påträffades en igenfylld brunn eller latringrop, på ett djup av 2,80 m (Guldåker 2012).

Vid grävningar på Wickmanska gården, kv Paradis 35, dokumenterades intakta kulturlager vid en schaktningsövervakning, åren 2003 och 2004. Under gårdens kullerstensbeläggning och magasinets golv påträffades bebyggelseindikerande lämningar i form av lergolv, raseringslager och en sandstenskulvert under gårdsplanen (Ericsson, Karlsson & Knarrström 2005).

År 2019 genomfördes en schaktningsövervakning på fastigheten Paradis 43, längre upp längs Bredgatan. Här dokumenterades flera nivåer av lergolv, syllstenar och en tegelkonstruktion. En av byggnadsfaserna kunde utifrån ett myntfynd dateras till mitten av 1300-talet (Hultberg 2020).

Figur 2. Fastigheten har en välbevarad bakgårdsmiljö, med få förändringar under 1900-talet. Schakt 4 var beläget längs med fasaden i mitten av bilden. Foto från söder, daterat år 1941 eller 42. Kulturens LB-arkiv.

Figur 3. Schaktöversikt av de genomförda schakten och upprättade sektioner mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Genomförande och resultat

Totalt upptogs fyra schakt (figur 3), i tre av dessa framkom välbevarade äldre kulturlager.

Schakt 1

Schaktet upptogs i ett område som till stor del upptogs av ledningsdragningar samt brunnar av höganästyp (figur 4). Därför kunde inga äldre konstruktioner dokumenteras i plan. Däremot kunde en sektion upprättas (figur 1), i vilken tydliga och välbevarade äldre kulturlager kunde dokumenteras (bilaga 1). Två träkol- och slagglager framkom med ett lergolv emellan. Lagren tolkades vara en tydlig indikation på järnbearbetning eller smidesverksamhet. I Anders Andréns (1984) sammanställning av tomtstrukturen från omkring år 1500 finns två omnämnanden av smeder på tomt 15. År 1487 "donerades till domkyrkan. Gården var bebodd av Mads Smed". År 1532 "arrenderades av Anders Lauritsen Smed". Uppgifterna kommer från Lunds ärkestifts urkundsbok och Skånebrevsförteckningen (Andréns 1984). Ett makrofossilt jordprov togs (lager 4, bilaga 1) som påvisade rester av träkol, slaggsmlätor och kulslagg (s.k. smidesloppor) som vanligtvis påträffas i anslutning till ässjor (bilaga 3).

I schaktets nordvästra hörn byttes en brunn, varför schaktdjupet var något djupare här än i övriga schaktet. Här framkom blågrå sand på ett djup av 1,80 m, vilket tolkas som morännivån.

Figur 4. Schakt 1, sett från öster.

Schakt 2

I schakt två framkom två nivåer av äldre stenläggningar (figur 5). Den första stenläggningen framkom på ett djup av 0,25 m under dagens marknivå, stenarna mätte 0,10–0,15. Sannolikt kan detta tolkas som en gårdsyta, samtida med åtminstone delar av den nu stående bebyggelsen. Nästa stenläggning framkom på cirka 0,65–0,70 m djup. Materialet i denna stenläggning var större än i den övre och stenarna mätte 0,20–0,25 m i diameter. Inga daterande fynd framkom, men nivån bör rimligtvis vara äldre än den bebyggelse som står på platsen idag. Det äldsta nu stående huset på fastigheten uppfördes år 1821. Mot botten av schaktet framkom ett lager som tolkas som ett äldre matjordslager, eller en tidig marknivå. I lagret (bilaga 1, lager 1) togs ett makrofossil prov som kunde påvisa att lagret har utgjort en äldre brukshorisont och ett möjligt odlingslager (bilaga 3).

Även i detta schakt utfördes byte av en brunn, vilket resulterade i att djupet blev något större i en mindre del. På platsen för brunnen kunde morännivån anas på ett djup av 1,90 m.

Figur 5. Schakt 2, med den äldre av de två stenläggningarna framrensad. Foto från söder.

Schakt 3

Både utbredningen och djupet på Schakt 3 var väldigt begränsat. Schaktet följde en fasad och djupet uppgick som mest till 0,70 m. Ett äldre schakt hade följt samma fasad, sannolikt för att nedlägga en dränering. Endast sandfyllnad påträffades.

Schakt 4

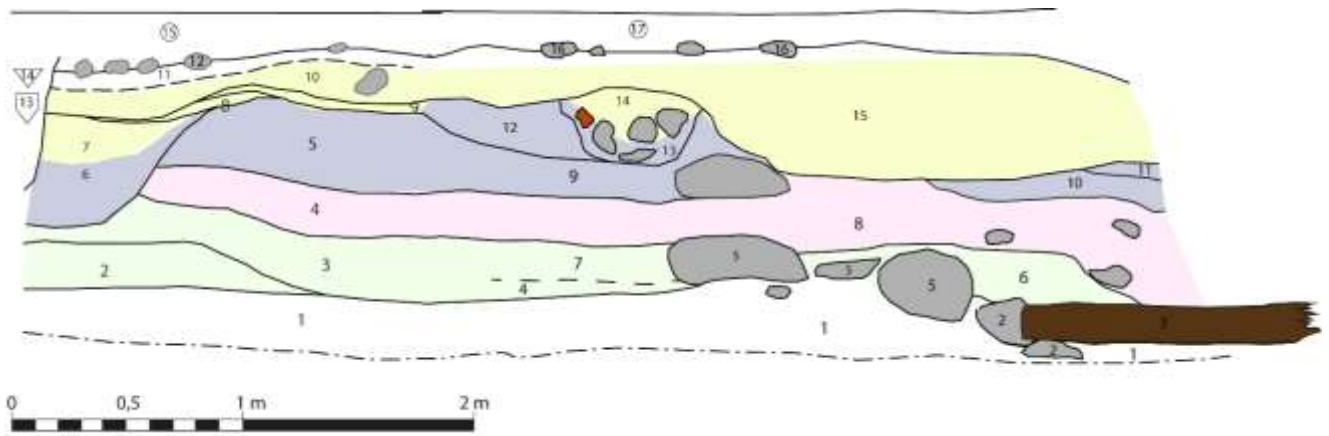
Schakt 4 grävdes längs husfasaden på innegårdens norra del. Längs fasaden låg sedan tidigare en dränering och det såg även ut som att en grundförstärkning gjorts på källaren. Detta innebar att den nya dräneringen till stor del kunde läggas i äldre schakt. Schaktbredden ökade något åt söder vilket resulterade i att en orörd sektion kunde dokumenteras längs stora delar av schaktet. På grund av platsbrist grävdes schaktet i två etapper och lades igen emellan, varför också sektionen är uppdelad.

I schaktets västra del framkom vad som tolkades vara flera faser av bebyggelse. Sannolikt rör det sig om flera generationer av samma byggnad, eller byggnader som stått på samma plats. I den understa nivån bestod bebyggelsefas 1 av en stock som låg tydligt uppallad på en sten, med en annan sten som stöd mot stockänden (sektion 3, bilaga 1). En nivå över stocken låg flera större stenar som tydligt var lagda med en flat sida uppåt. Tolkningen här var att det rörde sig om en stensyll där överbyggnaden i trä tagits bort helt när husets brukningstid löpt ut eller en eventuell utbyggnad av bebyggelsen. Trästocken i botten och de högre liggande stenarna såg ut att följa samma vägglinje. Väggen var vinkelrät mot Bredgatan, till skillnad från den nu stående bebyggelsen som skevar något (se figur 3).

Figur 6. Planfoto visande två stockar med ovanpåliggande sten i schakt 4. Foto från norr.

Under bebyggelsefas 2 upprättades två gropar vilka skulle kunna tolkas vara stolphål för ny konstruktion. Vid sidan av konstruktionerna påträffades brukningslager. Efter bebyggelsefasen jämnades marken ut med ett nytt utjämningslager som representerar en ny markhorisont. På den nya markhorisonten lades ut en sten anläggning (figur 7, lager 16 i sektion 3 och lager 12 i sektion 4, bilaga 1).

- Grön representerar bebyggelsefas 1 och brukningsfas i gårdsyta. Här ingår lager 2–7 i sektion 3 samt lager 2–3 i sektion 4.
- Rosa representerar utjämnande av marken. Här ingår lager 8 i sektion 3 och lager 4 i sektion 4.
- Blå representerar bebyggelsefas 2 och brukningsfas. Här ingår nedgrävningarna 6 och 13 samt lager 5 i sektion 4 och lager 9–12 i sektion 3.
- Gul representerar utjämningslager och ny markhorisont. Här ingår lager 7–10 i sektion 4 och lager 14–15 i sektion 3.

Kulturlagerstatus

I tre av fyra schakt kunde dokumenteras välbevarade kulturlager, ner till ett djup av strax under 2 m. Lagren hade en hög bevarad fuktighet vilken resulterat i goda förutsättningar för bevarande av organiskt material.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är avslutat. Inga vidare åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-677-2020
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2020_0045
Trakt/kvarter/fastighet	Paradis 37
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne län
Typ av exploatering	Ledningsdragning och dränering
Uppdragsgivare	Brf Handskmakaren
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Adam Hultberg
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2020-09-28 – 2020-11-17
Fälttid, arkeolog, tim	17 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	31,6 m ²
Kubik, m ³	37 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	KM 98168:1-2 Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	5 st A3 ritfilm: sektionsritningar skala 1:20, planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	21 st digitala fotografier
Analyser	2 st Makrofossilanalyser
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Paradis 37

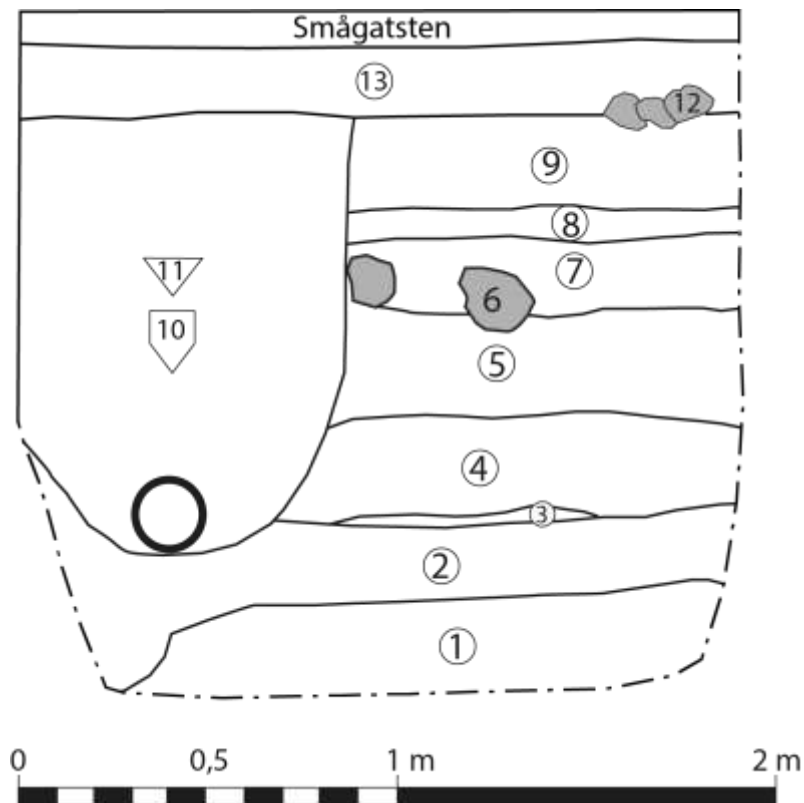
Referenser

- Andrén, A. 1984. Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. *Medeltidsstaden* 56. Riksantikvarieämbetet & Statens historiska museer. Stockholm.
- Bevaringskommittén. 1983. Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Krafts rote. Lund.
- Ericsson, G, Karlsson, M & Knarrström, A. 2005. Kv. Paradis 35, Lund. Arkeologisk förundersökning 2003 och 2004. *Arkeologisk arkivrapporter från Lund, nr 170*. Kulturen. Lund.
- Ericsson, G. 2012a. Kv Paradis 37 & 38, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 411*. Kulturen. Lund.
- Ericsson, G. 2012b. Kv Paradis 61, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 435*. Kulturen. Lund.
- Ericsson, G & Kronroth, N. 2014. Kvarteret Paradis 61. Arkeologisk förundersökning 2014. *Kulturmiljörapport 2014:15*. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.
- Gardelin, G. 2007. Kv Paradis 33, Lund. Arkeologisk undersökning 1982. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 283*. Kulturen. Lund.
- Guldåker, A. 2012. Kv Paradis 60, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 434*. Kulturen. Lund.
- Hultberg, A. 2020. Kv Paradis 43. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. *Kulturmiljörapport 2020:37*. Kulturen. Lund.

Bilagor

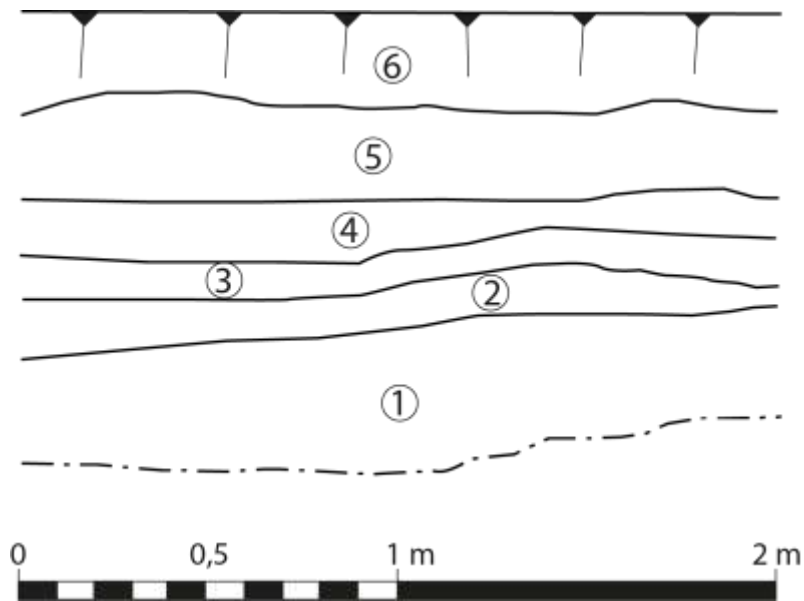
1. Sektionsritningar
2. Fyndlista, KM 98168:1–2
3. Makroskopisk analys

Bilaga 1. Sektionsritningar

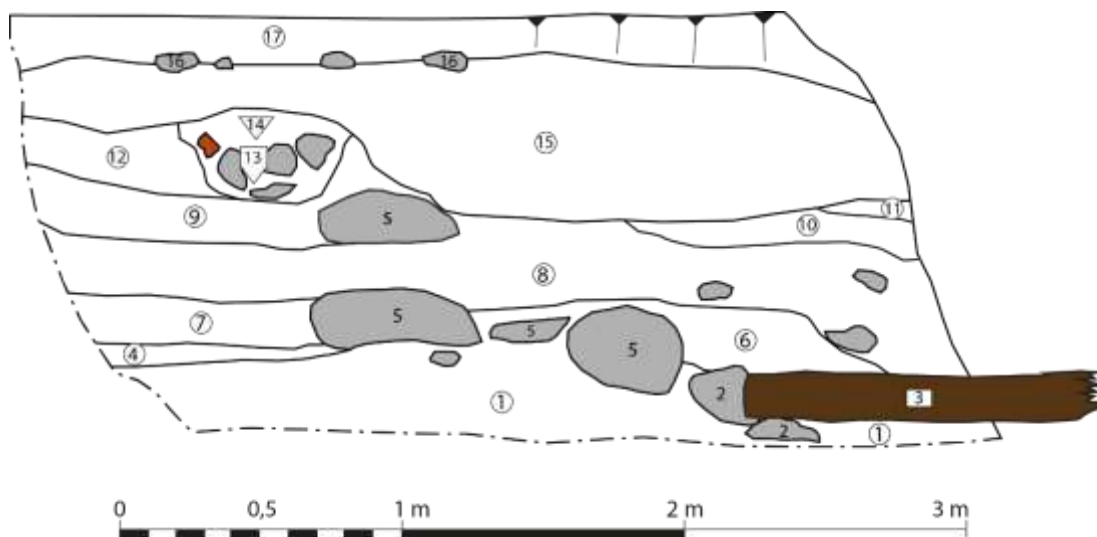
Schakt 2, Sektion 1

1. Brun, humös, finkornig jord. Saknar synliga komponenter. Äldre markhorisont/odlingslager.
2. Svart, lerig, finkornig jord med en del träkol och djurben. Kulturlager.
3. Tunn lins av ljusgrå lera. Indikerar en möjlig rest av lergolv.
4. Grå, lerig silt. Finkornig och kompakt. Enstaka djurben.
5. Heterogent lager med grå silt och fläckar av gul lera, träkol och tegelprickar. Troligen påfört i samband med konstruktion av stenläggning för att skapa ny aktivitetsyta.
6. Äldre stenläggning, även dokumenterad i plan. Konstruktion.
7. Liknar lager 5. Lager med grå silt. Kan vara äldre än nuvarande bebyggelsen som uppfördes 1821.
8. Gult smuligt kalkbruklager. Tillkommit i samband med nuvarande bebyggelsens uppförande eller rasering.
9. Omrörd kulturlager. Tillkommit i samband med konstruktion av gårdsyta, sannolikt samtida med delar av den nu stående bebyggelsen.
10. Nedgrävning för höganäsrör.
11. Fyllning i rörschakt. Omrörd äldre kulturlager med tegel.
12. Kullerstensläggning, även dokumenterad i plan. Konstruktion av gårdsyta, sannolikt samtida med delar av den nu stående bebyggelsen.
13. Sandigt bärlager.

Schakt 1, Sektion 2

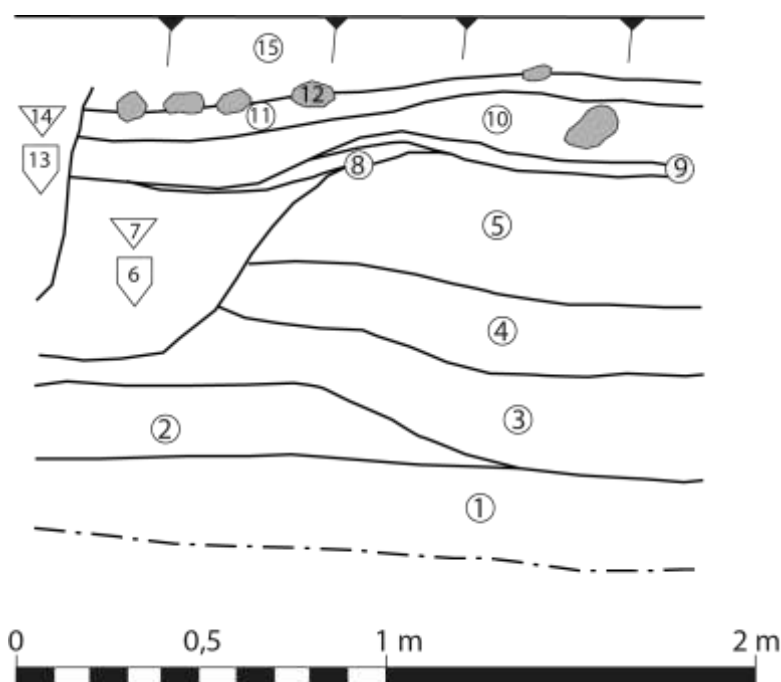
1. Heterogent, äldre kulturlager. Brun, finkornig, silt med fläckar av grå lera och mörkare, organiskt material/dynga. Enstaka tegelbrockor och stenar. Fynd av keramik av typen svartgods och ett knivblad. Tolkas som äldre markhorisont.
2. Svart träkolbemängt lager. Infiltrerad övergång till lager 1. Spår av järnhantverk, påtaglig mängd slagg. Aktivitetsyta, brukningslager.
3. Gulorange lager med lera och grus. Ser ut att vara värmepåverkat. Roströda fläckar och hög förekomst av slagg antyder järnhantverk. Tolkad som lergolv.
4. Svart träkolbemängt lager. Skarpt skilje till över och underliggande lager. Tolkad som avsatt brukningslager från järnhantverk. Påtaglig förekomst av slagg. Liknar lager 2. Aktivitetsyta eller brandlager.
5. Kompakt, gul, finkornig lera. Enstaka förekomst av träkol. Påfört i samband av ny aktivitetsyta.
6. Sand. Bärlager.

Schakt 4, Sektion 3

1. Finkornig, gråbrun silt. En del djurben och träkol. Inget tegel. Tolkad vara äldre markhorisont.
2. Stenar, 2 stycken. En ligger som ett stöd under stocken som utgör kontext 3. Den andra stenen ligger dikt an mot stockändan. Tydligt sammanhörande med kontext 3. Del av konstruktion, påförda i samband med anläggandet av bebyggelsefas 1.
3. Trä – stock. Diametern mäter 0,17 m. Något flisig. Hållighet eller spricka på ovansidan. Tolkas som del av en mindre byggnad. Möjlig syllstock sammanhörande med stenarna i kontext 2. Bakom stocken fanns ett lager med kalk och tegelflis. Lagret såg ut att avgränsas av stocken och syntes ej i sektionen. Del av konstruktion, påförda i samband med anläggandet av bebyggelsefas 1.
4. Lins med en högre förekomst av träkol, samhörande med L7. Brukning.
5. Sten. Flera större stenar i sektionen. Ytterligare några stenar av samma dimension rubbades vid schaktningen och kunde därför inte dokumenteras in situ. Samtliga tre stenar är tydligt delar av samma konstruktion och den mest sannolika tolkningen bör vara att de är delar av en stensyll. Konstruktion, utbyggnad av bebyggelsefas 1.
6. Gul, kompakt och finkornig ler. Fläckar av blågrått material. Avsatt lager på konstruktion.
7. Finkornigt, brunt, organiskt dynglager. Brukning, stallaktivitet/gårdsyta.
8. Finkornig, lerig silt. En del småsten och tegelflisor. Tolkas som utjämningslager, påfört i syfte till att jämna ut efter bebyggelsefas 1.
9. Finkornig, lerig silt, ljusare än kontext 8. Brukningslager i samband med bebyggelsefas 2.
10. Kompakt, gul lera. Syns även i sektion 2. Tolkad som lergolv, i samband med bebyggelsefas 2.
11. Svart mellankornigt lager med stora mängder träkol och slagg. Smutslager, avsatt på lergolv.
12. Finkornig, grå, lerig silt. En del småsten. Brukningslager i samband med bebyggelsefas 2.
13. Nedgrävning – grop. Ev stolphål uppförd i samband med bebyggelsefas 2.

14. Blandat material. Övervägande sten med diameter på cirka 0,10–0,15 m. Fyllning i nedgrävning, tillhör utjämningsfasen inför anläggning av ny konstruktion.
15. Kompakt, gul lera med enstaka träkol. Utjämningslager, utjämning av ytan, representerar en ny markhorisont.
16. Äldre kullerstensläggning. Stenarna har en diameter på cirka 0,10 m. Konstruktion.
17. Bärlager och smågatsten. Nuvarande markbeläggning.

Schakt 4, sektion 4

1. Finkornig, gråbrun silt. Kompakt och fuktig med enstaka djurben samt enstaka träflis och fläckar med organiskt material. Tolkad vara äldre markhorisont.
2. Svartgrått lerlager med silt och en del sand samt finkornigt grus. Minerogent och lätt att dela. Enstaka djurben. Odlingsslager/ brukningslager.
3. Brunt, kompakt, finkornigt och organiskt humuslager. Innehåller ej nedbrutet organiskt material. Tolkas som gödsel. Brukning, stallaktivitet/gårdsyta.
4. Grå, finkornig silt med förekomst av tegel och kalksten. Tolkas som utjämningslager, påfört i syfte till att jämna ut efter bebyggelsefas 1.
5. Grå finkornig silt med fläckar av gul lera och träkol. Brukningslager i samband med bebyggelsefas 2.
6. Nedgrävning, grop. Konstruktion i samband med bebyggelsefas 2.
7. Fyllning i nedgrävning, bestående av grå silt med fläckar av gul lera, träkol, tegelfrån och kalk. I samband med utjämnande av ny markhorisont.
8. Tunt lager av mellankornigt vit kalk med enstaka tegelfrån. Utjämningslager, i samband med utjämnande av ny markhorisont.
9. Mörkt, gråsvart siltlager med träkol. Brukningslager, i samband med bebyggelsefas 2.
10. Tjockt lager med kompakt, gul lera. Utjämningslager, utjämnning av ytan inför anläggning av ny markhorisont.
11. Sättgrus. Påfört i samband med anläggning av stenanläggning. Del av konstruktion.
12. Äldre stenläggning. Konstruktion.
13. Nedgrävning för ledningsschakt.
14. Fyllning i ledningsschakt. Massorna liknar lager 7.
15. Bärlager och smågatsten. Nuvarande markbeläggning.

Bilaga 2. Fyndlista KM 98168:1-2

Fynd-nummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.
1	Schakt 1, sektion 2, lager 1	Järn	Kniv			Kniv-blad	1	8
1	Schakt 1, sektion 2, lager 1	Keramik	Kärl	Svartgods, sen östersjö	Oidentifierad	Buk	1	10
2	Schakt 4, sektion 4, lager 1	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Buk	1	6

Bilaga 3. Makroskopisk analys

Makroskopisk analys av jordprover från kvarteret Paradis 37, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2021-09-23

Bakgrund

Under den arkeologiska schaktövervakningen i kvarteret Paradis 37 i Lund (Projekt A_2020_0045, Lst. dnr 431-677-2020) insamlades två jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från kulturlager i schakt 1 och 2. Prov 1 (schakt 1) togs i ett träkolrikt lager med stora förekomster av slagg som låg över ett värmepåverkat lergolv, möjligen från senmedeltid. Prov 2 (schakt 2) insamlades från det äldsta urskiljbara stratat över moränleran, vilket tolkas som en möjlig odlingsjord. Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna. I uppdraget har även ingått att söka och välja ut lämpligt dateringsmaterial med kort egenålder från prov 1.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

De provtagna brukslagren definierats med skarpa kontakter mot angränsande strata vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett *innan* depositionstillfället. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växtrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager.

Analysresultat

I resultattabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellen.

Paradis 37 Lund			Prov	1	2
			Analyserad vol. I	0,7	1,1
	Vedartade växter	Obränt träflis och bark (0-3)			●●
		Träkol	●●●	●●	
	Örtartade växter	Rottrådar			●●●
	Köksavfall	Benfragment			●
	Metallhantverksavfall	Smältor	●		
		Slagg	●		
		Kulslagg ("smidesloppor")	●●		
Oförkolnade fröer					
Äng	Slankstarr-typ	Carex flacca -type			1
	Knaggelstarr-typ	Carex flava -type			7
Ogräs	Svinmålla-typ	Chenopodium album -type			16
	Blå-/Rödmålla	Chenopodium glaucum/rubrum			3
	Johannesört (ospec.)	Hypericum spp.			1
	Vitplister	Lamium album			1
	Åkerpilört	Persicaria maculosa			1
	Tiggarranunkel	Ranunculus sceleratus			1
	Våtarv	Stellaria media			1
	Penningört	Thlaspi arvense			1
	Brännässla	Urtica dioica			2
Odlat	Plommon/krikon	Prunus domestica			1
	Fläder	Sambucus nigra			2
Förkolnade fröer					
Äng	Småsäv (ospec.)	Eleocaris/Scirpus sp.		1	
Odlat	Skalkorn	Hordeum vulgare ssp. vulgare			1

Diskussion

Prov 1, schakt 1: smidesavfall

Det makroskopiska innehållet i lagret med smidesavfall speglar det som noterades under fältarbetet. Innehållet domineras av träkol, med ett inslag av slaggsmältor. I materialet fanns också gått om kulslagg (s.k. smidesloppor) som brukar påträffas i anslutning till ässjor.

Bland det organiska materialet påträffades inget annat organiskt material än träkol, samt en förkolnad nöt från någon art av småsäv. Denna räcker dessvärre inte till en ¹⁴C-datering.

Prov 2, schakt 2: äldsta brukshorisont, möjligen odling

Utifrån innehållet i provet från den äldsta markhorisonten går det inte säkert att avgöra om det är ett odlingslager, eftersom spår av odlade växter saknas. Kärnor från fläder och plummon/krikon, är odlingsväxter men kan likväl ha hamnat i jorden till följd av att man gödslat den med latrin- och köksavfall, som att dessa träd odlats här.

Till sitt innehåll är jorden annars typisk för en odlingsjord, med spår av stalldynga (ängsväxter), en dominans av ogräs, och tecken på jordförbättring med hushållsavfall (ben och förkolnad säd). Tillsamman med fältobservationen att jorden till sin struktur och utbredning liknar ett odlingslager, kan innehållet sägas styrka denna tolkning, om än ej bevisa den.

Referenser

Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen

Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel

Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571–590

2021

- 2021:1 Botanicum 15, Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Aja Guldåker.
- 2021:2 Hustoftagårdens halmtak. Hustofta 3:6. Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2020. Henrik Borg.
- 2021:3 Kv Paradis 51, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2018. Adam Hultberg.
- 2021:4 Hörby kyrka, Hörby socken, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2021:5 Sankt Måns 21. /RAÄ Lund 73:1/. Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad & kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning samt. schaktningsövervakning 2020. Sofia Lindberg.
- 2021:6 Kv Sankt Thomas 39, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning, geoteknik 2018. Aja Guldåker.
- 2021:7 Clemenstorget. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019–2020. Linnea Lidh.
- 2021:8 Kv Myntet 10, Lund. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2021:9 Kv Domkyrkan 1, Lund Ändring av västportalens trappa på Lunds Domkyrka. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/ Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2010. Gertie Ericsson.
- 2021:10 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2021:11 Lunds Domkyrka, södra korsarmens trappa och fasader. Lunds stad och kommun, Skåne län. Byggnadsarkeologisk undersökning 2020. Adam Hultberg.
- 2021:12 Glemmingebro medborgarhus. Glemminge 137:1. Ystads kommun, Skåne län. Byggnadsminnesutredning 2021. Henrik Borg.
- 2021:13 Kv Tegnér 2 och 7. RAÄ Lund 73:1 / L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2021:14 Brunnsgratan och Östra Vallgatan. RAÄ Lund 73:1 och 175:1 / L1988:5459 och L1988:5060. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019–2020. Linnea Lidh.
- 2021:15 Kryptan 10. Fornlämning RAÄ Södra Sandby 93:1/Lämningsnr L1988:6337 Södra Sandby bytomt, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Linda Billström.
- 2021:16 Innerstaden 2:1, Magle Stora Kyrkogata, Stora Tomegatan och Agardhsgatan. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/ L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Imelda Bakunic Fridén.
- 2021:17 Björka by, Kulturhistoriskt underlag. Helsingborgs stad, Skåne län. 2021. Lena Hector och Carita Melchert.
- 2021:18 Flyinge 22:44, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2021. Carita Melchert.
- 2021:19 Kv Paradis 56. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och kontroll 2020–2021. Linnea Lidh.
- 2021:20 Kv Ängen 10. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Linnea Lidh.
- 2021:21 Blåherremölla 1:2. Kristianstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2021. Carita Melchert.
- 2021:22 Kv Paradis 45. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2021. Linnea Lidh.
- 2021:23 Örnans 1:6. Fornlämning RAÄ Örkened 64:1/L1991:5879. Örnans kulturresevat, Örkeneds socken, Osby kommun, Skåne län. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2021. Aja Guldåker.
- 2021:24 Kv Sankt Thomas 39. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2021. Aja Guldåker.
- 2021:25 Kv Svartbröder 1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Kristoffer Brink.

- 2021:26 Kv Winstrup 9. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Kristoffer Brink.
- 2021:27 Vomb m.fl. RAÄ Vomb 7:1/L1988:7758. Vombs by, Lunds kommun. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018–2019. Linda Billström & Imelda Bakunic Fridén
- 2021:28 Flyinge 22:50, Flyinge Kungsgård Personalbostad 12, Flyinge, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2021:29 Bergsjöholm 1:1, Bjersjöholms slott, Ystads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2021:30 Flyinge 22:40, Flyinge Kungsgård Chefsbostaden, Lunds kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2021:31 Östarp 1:3, Bakugnen Gamlegård, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan . Carita Melchert och Lena Hector
- 2021:32 Lund 73:1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2019. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:33 Kv Paradis 37. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg & Imelda Bakunic Fridén